

Co-funded by
the European Union

National University of Water
and Environmental
Engineering

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою
Кафедра водних біоресурсів

05-03-182M

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з навчальної дисципліни

«Рибогосподарське законодавство України»

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Охорона, відтворення та
раціональне використання гідробіоресурсів»
спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІАЗ
Протокол № 5 від 19.11.2024 р.

Рівне – 2024

Co-funded by
the European Union

National University of Water
and Environmental
Engineering

Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Рибогосподарське законодавство України» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів» спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Петрук А. М. – Рівне : НУВГП, 2024. – 68 с.

Укладач: *Петрук Аліна Миколаївна, к.с.-г.н., доцент кафедри водних біоресурсів.*

Відповідальна за випуск: Полтавченко Т. В. – к.вет.н., доцент, завідувачка кафедри водних біоресурсів.

Керівник групи забезпечення спеціальності 207

«Водні біоресурси та аквакультура»

Сондак В. В.

Попередня версія методичних вказівок 05-03-104М

AFISHE «Development of Aquaculture and Fisheries Education for Green Deal in Armenia and Ukraine: from Education to Ecology»
<https://www.afishe.eu/>

Матеріали опубліковані як частина проєкту ЄС, який фінансується за підтримки Європейської комісії. Ця публікація відображає погляди авторів і Європейська комісія не може нести відповідальності за використання будь-якої інформації, що тут міститься.

© А. М. Петрук, 2024

© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

Передмова	3
Тема 1. Вступ до дисципліни. Ознайомлення із Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища	4
Тема 2. Законодавство України про тваринний світ	
Тема 3. Нормативно-правове регулювання надання в користування на умовах оренди водойм для потреб рибного господарства (Водний Кодекс України)	
Тема 4. Основи законодавства України про харчову продукцію з риби та інших водних живих ресурсів	
Тема 5. Порядок ведення рибного господарства і здійснення рибальства	
Тема 6. Любителське та спортивне рибальство	
Тема 7- 8. Промислове рибальство	
Тема 9-10. Спеціальні товарні рибні господарства	
Тема 11-12. Організація та здійснення моніторингу та обліку водних живих ресурсів науковими установами та спеціально уповноваженими органами	
Література	

Передмова

Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Рибогосподарське законодавство України» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів» спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура» денної та заочної форми навчання фокусує увагу на чинному законодавстві України в галузі рибного господарства.

Рибогосподарське законодавство України — це система правових норм і актів, що регулюють відносини у сфері використання, охорони та відтворення водних біоресурсів, а також діяльності, пов'язаної з рибальством, аквакультурою та іншими аспектами водного господарства. Завданням та метою вивчення цієї дисципліни є ознайомлення студентів з діючим законодавством України в галузі рибного господарства, а також

набуття практичних навичок його застосування для ефективного управління водними ресурсами, збереження біорізноманіття та забезпечення стійкого розвитку рибної галузі.

Тема 1. Вступ до дисципліни. Ознайомлення із Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища»

Роль права у регулюванні взаємодії природи і суспільства полягає у встановленні науково обґрунтованих правил поведінки людини щодо природи. Найбільш суттєві правила такої поведінки закріплюються державою в законодавстві і стають загальнообов'язковими для виконання та дотримання нормами права, які забезпечуються державним примусом у випадку їх невиконання.

Вже з перших законотворчих кроків суверенної України визначено основи забезпечення екологічних прав людини. Закон "Про охорону навколишнього природного середовища" не лише проголошує, але й передбачає систему гарантій екологічної безпеки людини, вносить певну впорядкованість в систему управління в галузі природокористування. Він закріплює право громадян України на безпечне для життя навколишнє середовище. Це невід'ємне право реалізується шляхом участі громадян в обговоренні проектів законодавчих актів та інших рішень в галузі охорони навколишнього середовища; участі в розробці та здійсненні заходів щодо охорони природного середовища, раціонального використання природних ресурсів; об'єднання в громадські природоохоронні організації; отримання повної і достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища.

Закон надає громадянам України право звертатися до суду з позовом на підприємства, установи і організації щодо відшкодування збитків, заподіяних здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє середовище. Він зобов'язує державні органи надавати всебічну допомогу громадянам у здійсненні природоохоронної діяльності та враховувати їхні пропозиції щодо цього.

Згідно з цим Законом громадяни України мають не лише права, але й обов'язки щодо збереження природи, раціонального використання її багатств, дотримання законодавства про охорону навколишнього природного середовища. У Законі встановлені принципи охорони навколишнього природного середовища:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки;
- гарантування екологічно безпечного становища для життя та здоров'я людей;
- екологізація матеріального виробництва;
- науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства;
- збереження просторової та видової різноманітності й цілісності природних об'єктів і комплексів;
- гласність і демократизм при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього середовища, формування у населення екологічного світогляду;
- науково обґрунтоване нормування впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє середовище;
- стягнення плати за спеціальне використання природних ресурсів, за забруднення навколишнього природного середовища та зниження якості природних ресурсів;
- вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища на основі широкого міжнародного співробітництва.

Закон закріплює екологічні права та обов'язки громадян України:

- право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище;
- участь в обговоренні проектів законодавчих актів, матеріалів щодо розміщення та реконструкції об'єктів, які можуть негативно вплинути на стан навколишнього природного середовища;
- участь у проведенні громадської екологічної експертизи;

— одержання повної і достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища та його вплив на здоров'я населення;

— право на подання до суду позовів на державні органи, підприємства, установи, організації і громадян про відшкодування збитків, заподіяних їхньому здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Громадяни України зобов'язані:

— берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства, здійснювати діяльність із додержанням вимог екологічної безпеки, екологічних нормативів;

— не порушувати екологічні права та законні інтереси інших суб'єктів;

— вносити плату за спеціальне природокористування;

— компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище.

Закон визначає повноваження Верховної Ради-України та місцевих рад народних депутатів, органів управління (Кабінету Міністрів України, виконавчих і розпорядчих органів місцевих рад народних депутатів) в галузі охорони навколишнього природного середовища. Спеціально уповноваженим органом управління в цій галузі є Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки (Мінекобезпеки України).

Закон надає широкі повноваження громадським об'єднанням, зокрема:

— брати участь у проведенні спеціально уповноваженими органами перевірок виконання підприємствами, установами та організаціями природоохоронних планів і заходів;

— проводити громадську екологічну експертизу і обнародувати її результати;

— одержувати інформацію про стан навколишнього природного середовища і джерела його забруднення;

— виступати з ініціативою проведення республіканського та місцевих референдумів з питань охорони навколишнього природного середовища;

— подавати до суду позови про відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення екологічного законодавства.

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" визначає поняття екологічної безпеки та заходи щодо її забезпечення, екологічні вимоги до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію підприємств та інших об'єктів, про застосування мінеральних добрив, засобів захисту рослин, токсичних хімічних речовин; передбачає заходи щодо охорони навколишнього природного середовища від шкідливого біологічного впливу, шкідливого впливу фізичних факторів та радіоактивного забруднення, від забруднення виробничими, побутовими та іншими відходами.

У Законі дається поняття зон надзвичайних екологічних ситуацій (екологічної катастрофи, підвищеної екологічної небезпеки). Встановлена дисциплінарна, адміністративна, цивільна і кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення.

Основними з них є:

— порушення прав громадян на екологічно безпечне навколишнє природне середовище;

— порушення норм екологічної безпеки;

— порушення вимог законодавства про проведення екологічної експертизи;

— допущення наднормативних, аварійних, залпових викидів і скидів у навколишнє природне середовище;

— самовільне використання природних ресурсів, перевищення лімітів та порушення інших вимог використання природних ресурсів;

— невжиття заходів щодо попередження та ліквідації екологічних наслідків аварій та іншого шкідливого впливу на навколишнє природне середовище;

— порушення природоохоронних вимог при зберіганні, транспортуванні, використанні, захороненні хімічних,

токсичних та радіоактивних речовин, виробничих, побутових та інших відходів;

— відмова від надання своєчасної, повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища, джерела його забруднення та інше.

Важливим є розділ про екологічну експертизу. Законодавчо закріплена її обов'язковість. Позитивний висновок державної екологічної експертизи є підставою для відкриття фінансування за всіма проектами і програмами, реалізація яких без такого висновку забороняється. Крім державної, Закон передбачає інші форми екологічної експертизи — громадську, наукову, які проводяться незалежно від державної. Державні стандарти в галузі охорони навколишнього середовища проголошуються обов'язковими. Визначена система екологічних нормативів: гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у навколишньому середовищі, гранично допустимі й тимчасово узгоджені викиди і скиди забруднюючих речовин; гранично допустимі рівні шуму, електромагнітного випромінювання та інших шкідливих впливів, а також норми і правила радіаційної безпеки; норми і правила природокористування, які встановлюються і вводяться в дію Міністерством охорони здоров'я та Мін-екобезпеки України.

Закон передбачає, що в Україні громадянам гарантується право загального використання природних ресурсів для задоволення життєво необхідних потреб (естетичних, оздоровчих, рекреаційних, матеріальних тощо).

Природні ресурси поділяються на загальнодержавні та місцеві. До загальнодержавних природних ресурсів віднесено територіальні води, природні ресурси континентального шельфу та економічної (морської) зони і поверхневі води, що розташовані або використовуються на території більш, ніж однієї області; лісові ресурси; види рослин і тварин, занесені до Червоної книги України; природні ресурси в межах об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавних значення; корисні копалини, за винятком загальнопоширених.

Законом передбачено, що Україна приєднується до всіх видів міжнародного співробітництва у галузі охорони природи

та раціонального використання природних ресурсів, яке здійснюється шляхом укладання договорів, угод, а також участі в природоохоронній діяльності ООН, інших урядових і неурядових організацій.

Земельний кодекс України, регулює охорону і раціональне використання земель. У цьому кодексі встановлено три форми власності на землю: державна, колективна і приватна. Право на одержання земельної ділянки у приватну власність за плату або безоплатно мають громадяни України. Земельні ділянки можуть надаватись в постійне або тимчасове користування, в тому числі на умовах оренди.

Земельний кодекс встановив переважне надання земель для потреб сільського господарства з метою забезпечення раціонального використання родючих земель.

Охорона цінних і продуктивних земель (ріллі, ділянок, зайнятих багаторічними насадженнями, земель природоохоронного, рекреаційного призначення, курортів тощо) досягається встановленням особливого порядку їхнього вилучення для державних і громадських потреб. Вилучення особливо цінних продуктивних земель, земель науково-дослідних сільськогосподарських установ, заповідників, національних, дендрологічних, меморіальних парків, поховань та археологічних пам'яток не допускається.

З метою охорони земель Земельний кодекс встановлює обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів:

— використовувати землю ефективно і відповідно до цільового призначення;

— підвищувати її родючість, застосовувати природоохоронні технології виробництва, не допускати погіршення екологічної обстановки внаслідок своєї господарської діяльності;

— здійснювати захист земель від водної та вітрової ерозії, забруднення та інших процесів руйнування, для збереження і підвищення родючості землі.

При розміщенні, проектуванні, будівництві та введенні в дію нових та реконструйованих об'єктів і споруд повинно

передбачитися додержання екологічних та санітарних вимог щодо охорони земель.

У разі порушення вимог земельного законодавства (самовільного зайняття земельних ділянок, псування, забруднення земель, невиконання вимог природоохоронного режиму використання земель, розміщення, проектування, будівництва і введення в експлуатацію об'єктів, котрі негативно впливають на стан земель та інших) настає адміністративна, кримінальна або цивільна (відшкодування заподіяної шкоди) відповідальність згідно із законодавством України.

Тема 2.

Законодавство України про тваринний світ (Закон України «Про тваринний світ»)

1. Поняття правового режиму використання та охорони тваринного світу. Завдання законодавства України про тваринний світ
2. Право власності на тваринний світ і право користування об'єктами тваринного світу
3. Правові заходи охорони тваринного світу

1. Поняття правового режиму використання та охорони тваринного світу. Завдання законодавства України про тваринний світ

Тваринний світ є одним з основних компонентів навколишнього природного середовища, національним багатством України, джерелом духовного та естетичного збагачення і виховання людей, об'єктом наукових досліджень, а також найважливішою базою для одержання промислової і лікарської сировини, харчових продуктів та інших матеріальних цінностей.

В інтересах нинішнього і майбутніх поколінь в Україні за участю підприємств, установ, організацій і громадян здійснюються заходи щодо охорони, відтворення і науково обґрунтованого використання тваринного світу.

Отже, правовий режим використання та охорони тваринного світу являє собою систему правових норм, що регулюють суспільні відносини у галузі раціонального використання, відтворення та охорони об'єктів тваринного світу.

Ст. 2 Закону України «Про тваринний світ» визначає, що завданням законодавства України в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу, збереження та поліпшення середовища перебування диких тварин, забезпечення умов постійного існування всього видового і популяційного різноманіття тварин в стані природної волі, неволі чи напіввільних умовах.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про тваринний світ» об'єктами тваринного світу є:

- Хребетні, в тому числі хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та ін) і безхребетні (членистоногі, моллюски, голкошкірі та ін) тварини в усьому їх видовому і популяційному розмаїтті та на всіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), які перебувають у стані природної волі;

- Частини диких тварин (роги, шкіра й т.д.);

- Продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск і т.д.);

- Рештки викопних тварин;

- Нори, хатки, лігва, мурашники, боброві загати та інше житло і споруди тварин.

Об'єкти тваринного світу, а також місця токування, линяння, гніздових колоній птахів, постійних чи тимчасових скупчень тварин, інші території, які є середовищем існування об'єктів тваринного світу, підлягають охороні.

Так, ст. 7 Закону України «Про тваринний світ» передбачає, що під час проведення заходів щодо охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу, а також під час здійснення будь-якої діяльності, яка може впливати на середовище існування тварин та стан тваринного світу, повинно забезпечуватися додержання таких основних вимог і принципів:

- Збереження умов існування видового і популяційного різноманіття тваринного світу в стані природної волі;
- Неприпустимість погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин;
- Збереження цілісності природних груп тварин;
- Дотримання науково обґрунтованих нормативів і лімітів використання об'єктів тваринного світу, забезпечення раціонального використання диких тварин та їх відтворення;
- Раціональне використання корисних властивостей і продуктів життєдіяльності диких тварин;
- Платність за спеціальне використання об'єктів тваринного світу;
- Регулювання чисельності тварин з метою охорони здоров'я населення і запобігання заповідянню шкоди природі та народному господарству;
- Облік висновків екологічної експертизи, народногосподарських об'єктів, які можуть впливати на стан тваринного світу.

З метою забезпечення реалізації всіх вищевказаних вимог, законодавство України встановлює основні права і обов'язки громадян у сфері охорони, використання і відтворення тваринного світу. Зокрема, ст. 9 Закону України «Про тваринний світ» визначає, що кожен громадянин України має право:

- На загальне і спеціальне використання тваринного світу;
- Мати у колективній або приватній власності окремі об'єкти тваринного світу;
- На компенсацію шкоди, заподіяної дикими тваринами, відповідно до законодавства України.

Відповідно до зазначеної статті громадяни України також зобов'язані:

- Охороняти тваринний світ і середовище перебування диких тварин;
- Сприяти відтворенню відновлених об'єктів тваринного світу;

- Використовувати об'єкти тваринного світу відповідно до вимог Закону України «Про тваринний світ».

Громадяни України мають й інші права та обов'язки, передбачені Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» та іншими актами законодавства України.

2. Право власності на тваринний світ і право користування об'єктами тваринного світу

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про тваринний світ» використання об'єктів тваринного світу здійснюється на праві власності і на праві користування.

Законодавство України передбачає три форми власності на об'єкти тваринного світу: державну, колективну і приватну.

Ст. 5 Закону України «Про тваринний світ» передбачається, що суб'єктом права загальнодержавної власності на тваринний світ є держава в особі Верховної Ради України, яка може делегувати свої окремі повноваження власника тваринного світу органам державної виконавчої влади в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

У свою чергу, ст. 6 Закону України «Про тваринний світ» встановлює, що дикі тварини та інші об'єкти тваринного світу, вилучені із стану природної волі або природного середовища, розведені (отримані) у неволі чи напіввільних умовах, або здобуті іншим дозволеним законодавством шляхом, можуть перебувати у колективній або приватній власності. Форма документа та перелік видів тварин, які можуть міститися на праві колективної чи приватної власності, визначаються Міністерством екології та природних ресурсів України за погодженням із зацікавленими державними органами, які видають вказані документи. Далі встановлюється, що в передбаченому законодавчими актами порядку права власників об'єктів тваринного світу можуть бути обмежені в інтересах охорони цих об'єктів.

Відповідно до ст. 29 Закону України «Про тваринний світ» право колективної і приватної власності на об'єкти тваринного світу припиняється в наступних випадках:

- Жорстокого поводження з дикими тваринами;

- Встановлення законодавчими актами України заборони на перебування у колективній або приватній власності окремих об'єктів тваринного світу.

Право колективної і приватної власності на об'єкти тваринного світу припиняється і в інших випадках, передбачених законодавством України. Далі підкреслюється, що припинення права власності на об'єкти тваринного світу здійснюється в судовому порядку за позовами органів контролю в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу або прокурора.

Об'єкти тваринного світу в установленому законом порядку можуть надаватися у користування. Це користування може бути загальним та спеціальним.

Ст. 13 Закону України «Про тваринний світ» встановлює, що за умови дотримання вимог законодавства України про тваринний світ можуть здійснюватися такі види використання об'єктів тваринного світу:

- Полювання;
- Рибальство, включаючи видобуток водних безхребетних тварин і морських ссавців;
- Використання об'єктів тваринного світу в наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях;
- Використання корисних властивостей життєдіяльності тварин - природних санітарів середовища, запилювачів рослин та інших;
- Використання тварин з метою отримання продуктів їх життєдіяльності;
- Видобуток диких тварин з метою отримання та розведення в неволі чи напіввільних умовах для комерційних та інших цілей.

Законодавством України можуть бути передбачені й інші види використання об'єктів тваринного світу.

Далі слід розглянути основні права та обов'язки осіб, що здійснюють право користування тваринним світом. Відповідно до ст. 25 Закону України «Про тваринний світ» користувачі мають право:

- У встановленому порядку здійснювати спеціальне використання об'єктів тваринного світу;

- Право власності на добуті в законному порядку об'єкти тваринного світу і доходи від їх реалізації;

- Оскаржувати в установленому порядку рішення державних органів і посадових осіб, які порушують їх права на використання об'єктів тваринного світу.

Підприємства, установи, організації та громадяни, які здійснюють ведення мисливського і рибного господарства, мають також брати участь у вирішенні питань охорони та використання об'єктів тваринного світу, які знаходяться на території закріплених за ними мисливських угідь та рибогосподарських водойм.

Ст. 26 Закону України «Про тваринний світ» встановлює обов'язки користувачів об'єктами тваринного світу. А саме:

- Дотримуватися встановлених правил, норм, лімітів і строків використання об'єктів тваринного світу;

- Використовувати тваринний світ способами, які не допускають порушення цілісності природних груп і забезпечують збереження тварин, яких не дозволено використовувати;

- Безперешкодно допускати до перевірки всіх об'єктів, де знаходяться, переробляються та реалізуються об'єкти тваринного світу, представників органів, які здійснюють державний контроль за охороною і використанням тваринного світу, своєчасно виконувати їх законні вимоги та розпорядження.

Також у цій статті вказується, що користувачі зобов'язані своєчасно вносити плату за використання об'єктів тваринного світу.

Ст. 26 Закону України «Про тваринний світ» також регламентує, що підприємства, установи, організації та громадяни, які здійснюють ведення мисливського або рибного господарства, крім зазначених вище дій зобов'язані:

- Рационально використовувати об'єкти тваринного світу, не допускати погіршення екологічного стану середовища

перебування тварин внаслідок індивідуальної діяльності, застосовувати природоохоронні технології під час здійснення виробничих процесів;

- Проводити первинний облік чисельності і використання диких тварин, вивчати їх стан та характеристики угідь, де мешкають об'єкти тваринного світу, і в установленому порядку надавати вказану інформацію органам, які здійснюють державний облік тварин та облік їх використання, ведення державного кадастру і моніторингу тваринного світу;

- Проводити комплексні заходи, спрямовані на відтворення, у тому числі штучне, диких тварин, збереження і поліпшення середовища їх проживання;

- Здійснювати заходи щодо виконання загальнодержавних, регіональних та місцевих екологічних програм з питань охорони тваринного світу;

- Негайно інформувати природоохоронні органи, ветеринарні, санітарно-епідеміологічні служби про виявлення захворювань тварин, погіршення стану середовища їх проживання, виникненні загрози знищення та випадки загибелі тварин, здійснювати комплекс заходів з профілактики та боротьби із захворюваннями;

- В межах закріпленої території здійснювати охорону об'єктів тваринного світу, дотримуватися режиму охорони видів тварин, занесених до Червоної книги України і до переліку видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Республіки Крим та областей;

- Самостійно припиняти використання об'єктів тваринного світу в разі погіршення їх стану та умов існування, зниження здатності до розмноження і виникнення загрози знищення тварин, негайно вживати заходів для усунення негативного впливу на тварин і середовище їх проживання.

Підприємства, установи, організації та громадяни, які використовують об'єкти тваринного світу, зобов'язані виконувати й інші дії з охорони і використання тваринного світу відповідно до законодавства України.

Законодавство України про тваринний світ встановлює умови та підстави припинення права спеціального користування

зазначеними об'єктами. Зокрема, ст. 28 Закону України «Про тваринний світ» визначає, що право спеціального використання об'єктів тваринного світу припиняється в наступних випадках:

- Закінчення терміну, на який було видано дозвіл на використання;

- Якщо відпала необхідність у використанні або у разі добровільної відмови від здійснення зазначеного виду діяльності;

- Припинення діяльності підприємств, установ, організацій і громадян, які використовували об'єкти тваринного світу;

- Порушення порядку спеціального використання об'єктів тваринного світу.

Право використання об'єктів тваринного світу також може бути припинено в разі систематичного недотримання підприємствами, установами, організаціями та громадянами встановлених норм, правил та інших вимог або договірних зобов'язань у галузі охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу, а також в інших випадках, передбачених законодавством України .

Припинення права спеціального використання об'єктів тваринного світу здійснюється в порядку, встановленому законодавством України про охорону навколишнього природного середовища, шляхом анулювання спеціального дозволу. Також ст. 28 Закону України «Про тваринний світ» вказує на те, що припинення права спеціального використання об'єктів тваринного світу не звільняє від зобов'язань щодо відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону і використання об'єктів тваринного світу.

3. Правові заходи охорони тваринного світу

Відповідно до ст. 31 Закону України «Про тваринний світ» охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення та раціональне використання об'єктів тваринного світу. Охорона

тваринного світу передбачає комплексний підхід до вивчення стану, розробки і здійснення заходів щодо охорони і поліпшення всієї екологічної системи, в якій знаходиться і складовою частиною якої є тваринний світ.

Ст. 32 Закону України «Про тваринний світ» визначає, що охорона тваринного світу здійснюється шляхом проведення наступних заходів.

1. Встановлення правил і норм охорони, раціонального використання і відтворення об'єктів тваринного світу.

2. Встановлення заборон та обмежень при використанні об'єктів тваринного світу. З метою збереження і відтворення тварин, здійснення окремих видів використання об'єктів тваринного світу, а також вилучення з природного середовища тварин може бути обмежено або повністю заборонено на певній території або на певні строки в порядку, передбаченому законодавством України про тваринний світ.

3. Охорона від самовільного використання та інших порушень діючого порядку використання об'єктів тваринного світу. Ст. 34 Закону України «Про тваринний світ» передбачає, що при розміщенні, проектуванні та забудові населених пунктів, підприємств, споруд та інших об'єктів, удосконаленні існуючих і впровадженні нових технологічних процесів, введенні в господарський обіг цілинних земель, заболочених, прибережних і зайнятих чагарниками територій, меліорації земель, здійсненні лісових користувань і лісгосподарських заходів, проведенні геологорозвідувальних робіт, видобутку корисних копалин, визначенні місць випасання і прогону сільськогосподарських тварин, розробки туристичних маршрутів та організації місць відпочинку населення повинні передбачатися і здійснюватися заходи щодо збереження середовища проживання і умов розмноження тварин, забезпечення недоторканності ділянок, які становлять особливу зооекологічну цінність. Також підкреслюється, що проведення вибухових та інших робіт, які є джерелом підвищеного шуму, в місцях розмноження тварин обмежуються законодавством.

4. Охорона середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин.

5. Попередження загибелі тварин під час здійснення виробничих процесів. Для досягнення поставлених цілей підприємства, установи, організації та громадяни повинні дотримуватися дотримання вищевказаних вимог при здійсненні своєї виробничої діяльності, зокрема, при зберіганні, транспортуванні, застосуванні небезпечних для тварин препаратів, хімічних речовин і з'єднань, складуванні, знищення, захоронення промислових і побутових відходів, проведення сільськогосподарських, лісгосподарських, лісозаготівельних та інших робіт, а також під час експлуатації електричної мережі та транспортних засобів. Ст. 36 Закону України «Про тваринний світ» встановлює, що під час проведення екологічної експертизи діючих об'єктів, проектів будівництва і реконструкції підприємств, споруд та інших об'єктів, впровадження нової техніки, технології, матеріалів і речовин обов'язково враховується їх вплив на стан тваринного світу, середовище існування, шляхи міграції та умови розмноження тварин. У свою чергу, ст. 37 Закону України «Про тваринний світ» встановлює, що місця будівництва підприємств, споруд та інших об'єктів, а також впровадження нової техніки, технології, матеріалів і речовин, які впливають або можуть впливати на стан тваринного світу, погоджуються з органами Міністерства екології та природних ресурсів України і спеціально уповноваженими державними органами в галузі ведення мисливського і рибного господарства.

6. Створення заповідників, заказників і виділення інших природних територій та об'єктів, які підлягають особливій охороні. Порядок і вимоги в галузі охорони та використання об'єктів тваринного світу на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України встановлюються спеціальними актами законодавства України.

7. Встановлення особливого режиму охорони видів тварин, занесених до Червоної книги України і до переліку видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Республіки Крим та областей. Види тварин, не занесених до Червоної книги України, але є рідкісними і такими, що перебувають під загрозою зникнення, за рішенням Міністерства

екології та природних ресурсів України заносяться до переліку видів тварин, які підлягають особливій охороні. Правила видобутку таких тварин для розведення їх у спеціально створених умовах, а також для науково-дослідних та інших цілей, встановлюються Міністерством екології та природних ресурсів України.

8. Розведення в неволі рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин, створення центрів та "банків" для збереження генетичного матеріалу. Така діяльність може бути дозволена тільки з метою збереження, охорони і відтворення таких тварин, якщо цього неможливо досягти в природних умовах. Дозволи на право займатися розведенням у неволі рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин видає Міністерство екології та природних ресурсів України. Ст. 40 Закону України «Про тваринний світ» встановлює, що для забезпечення збереження генетичного фонду зазначених видів тварин наукові установи й організації проводять дослідження штучного розведення тварин, створюють центри та "банки" зберігання необхідного для цього генетичного матеріалу.

9. Встановлення науково обґрунтованих лімітів та нормативів використання об'єктів тваринного світу та вимог щодо засобів їх видобутку.

10. Обмеження вилучення тварин із природного середовища для зоологічних колекцій. Створення і поповнення зоологічних колекцій (живих колекцій зоопарків, зоосадів, океанаріумів і т.д.) шляхом вилучення тварин проводиться підприємствами, установами, організаціями та громадянами лише за наявності дозволу, який видається Міністерством екології та природних ресурсів України.

11. Надання допомоги тваринам у разі захворювання, загрози їх загибелі під час стихійного лиха і внаслідок надзвичайних екологічних ситуацій. Цей обов'язок покладається на користувачів об'єктами тваринного світу, які також повинні негайно інформувати про це Міністерство екології та природних ресурсів України. Законодавством України встановлюється, що

видобуток і використання диких тварин, які опинилися в зазначеній ситуації, забороняється.

12. Організація наукових досліджень, спрямованих на обґрунтування заходів у галузі охорони тваринного світу.

13. Виховання громадян у дусі гуманного ставлення до тварин.

14. Пропаганда важливості охорони тваринного світу засобами масової інформації.

15. Здійснення державного контролю у галузі охорони і використання тваринного світу.

16. Проведення заходів екологічної безпеки.

17. Створення системи державного обліку, кадастру та моніторингу тваринного світу.

18. Облік питань охорони тваринного світу під час встановлення екологічних нормативів.

19. Обмеження вивезення за кордон окремих об'єктів тваринного світу. Ввезення в Україну і вивезення за її межі об'єктів тваринного світу регламентується відповідними правилами, встановленими Міністерством екології та природних ресурсів України.

20. Стимулювання діяльності, спрямованої на охорону, раціональне використання і відтворення тваринного світу.

Тема 3. Нормативно-правове регулювання надання в користування на умовах оренди водойм для потреб рибного господарства (Водний Кодекс України)

1. Загальні норми законодавства України щодо оренди водних об'єктів

2. Водні об'єкти місцевого та загальнодержавного значення

3. Типи водних об'єктів, що надаються в користування для потреб рибного господарства

4. Порядок укладання договору оренди земельної ділянки водного фонду

5. Порядок укладання договору оренди водного об'єкту

1. Зважаючи на ст. Конституції України:

Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.

Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону.

Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки.

Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

Відповідно до земельного та водного законодавства існуючі водні об'єкти можуть надаватись лише в платне користування на умовах оренди.

Так відповідно до ст. 59 Земельного Кодексу України:

Право на землі водного фонду

Землі водного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

Громадянам та юридичним особам органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування із земель водного фонду можуть передаватися на умовах оренди земельні ділянки прибережних захисних смуг, а також озера, водосховища, інші водойми для рибогосподарських потреб.

Права оренди земельних ділянок визначені ст. 93 ЗКУ та Законом України «Про оренду землі»:

Право оренди земельної ділянки - це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

Земельні ділянки можуть передаватися в оренду громадянам та юридичним особам України, іноземним громадянам і особам без громадянства, іноземним юридичним

особам, міжнародним об'єднанням і організаціям, а також іноземним державам.

Оренда земельної ділянки може бути короткостроковою - не більше 5 років та довгостроковою - не більше 50 років.

Орендована земельна ділянка або її частина може за згодою орендодавця передаватись орендарем у володіння та користування іншій особі (суборенда).

Орендодавцями земельних ділянок є їх власники або уповноважені ними особи.

Якщо земельні ділянки водного фонду можуть в певних випадках набуватись у власність (приватну чи комунальну), то власником водного об'єкту є держава, що визначено ст. 6 ВКУ:

Власність на води (водні об'єкти)

Води (водні об'єкти) є виключною власністю народу України і надаються тільки у користування. Народ України здійснює право власності на води (водні об'єкти) через Верховну Раду України. Окремі повноваження щодо розпорядження водами (водними об'єктами) можуть надаватися відповідним органам державної виконавчої влади.

Цим же кодексом законів, зокрема ст. 51 визначено можливість набуття певних категорій водних об'єктів у користування на умовах оренди:

Користування водними об'єктами (їх частинами) на умовах оренди

У користування на умовах оренди водні об'єкти (їх частини) місцевого значення та ставки, що знаходяться в басейнах річок загальнодержавного значення, можуть надаватися водокористувачам лише для риборозведення.

Передача орендарем права на оренду водного об'єкта (чи його частини) іншим суб'єктам господарювання забороняється.

Орендодавцями водних об'єктів (їх частин) місцевого значення є обласні Ради.

Орендодавцями водних об'єктів загальнодержавного значення є Кабінет Міністрів України та місцеві державні адміністрації.

Право водокористування на умовах оренди оформляється договором, погодженим з державними органами

охорони навколишнього природного середовища та водного господарства.

Користування водними об'єктами (їх частинами) на умовах оренди здійснюється відповідно до вимог водного законодавства і регулюється цим Кодексом та іншими актами законодавства України.

Отже розглянувши основні нормативні документи, що регулюють процес користування водними об'єктами можна визначити певні особливості, серед них:

- земельне законодавство передбачає не лише користування на умовах оренди, але і власність, в свою чергу водне законодавство власності не передбачає;

- земельне законодавство передбачає право суборенди земельних ділянок водного фонду, водне законодавство такого права не передбачає.

В зв'язку з цим, що деякі статті земельного та водного законодавства не гармонізовані між собою виникла децю ускладнена процедура щодо надання водойм в користування в оренду. Цей процес включає 3 етапи (слайд 9).

1. Згідно з діючим законодавством визначено різний статус водним об'єктам в Україні, відповідно до ст. 5 ВКУ водойми розрізняють за підпорядкуванням і бувають:

- Загальнодержавного значення;*
- Місцевого значення.*

До водних об'єктів загальнодержавного значення належать:

- внутрішні морські води та територіальне море;
- підземні води, які є джерелом централізованого водопостачання;
- поверхневі води (озера, водосховища, річки, канали), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також їх притоки всіх порядків;
- водні об'єкти в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

До водних об'єктів місцевого значення належать:

- поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області і які не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення;
- підземні води, які не можуть бути джерелом централізованого водопостачання.

В зв'язку із таким розподілом виникає різне підпорядкування водних об'єктів:

- *Водойми загальнодержавного значення підпорядковуються КМУ та місцевим держадміністраціям;*
- *Водойми місцевого значення підпорядковуються Обласним Радам, в тому числі міським, районним, селищним та сільським Радам.*

2. З огляду на те, що визначені дві категорії водних об'єктів, що розглядались вище, згідно ВКУ ст. 51 передбачено можливість надання певних типів водойм в користування на умовах оренди, серед них:

Водні об'єкти загальнодержавного значення:

Ставок – штучно створена водойма місткістю не більше 1 млн. м³. (ст. 1 Водного Кодексу України)

Водні об'єкти місцевого значення:

Ставок – штучно створена водойма місткістю не більше 1 млн. м³. (ст. 1 Водного Кодексу України)

Озеро – природна западина суші, заповнена прісними або солоними водами. (ст. 1 Водного Кодексу України)

Водосховище – штучна водойма місткістю більше 1 млн. м³, збудована для створення запасу води та регулювання її стоку. (ст. 1 Водного Кодексу України)

4. З метою повноцінного вивчення питання оренди водних об'єктів нам слід розібратись із схемою укладання договорів оренди, адже це є єдиний документ який засвідчує право користування та власності на певний водних об'єкт протягом визначеного строку. Як ми розглядали вище існує 3-х етапна схема набуття водойми в користування. Розглянемо перший етап – укладання договору оренди земельної ділянки водного фонду. Такі договори укладають відповідно до ст. 16 ЗУ «Про оренду землі». Цей процес включає три етапи:

- 1 – мотивування намірів набуття земельної ділянки;
- 2 – проведення аукціонного продажу права оренди;
- 3 – укладання договору оренди.

(слайд 12-15).

5. Після укладення договору оренди земельної ділянки водного фонду виникає потреба укласти договір водного об'єкту загалом. В зв'язку із нормативно-нерегульованою ситуацією щодо надання водойм на рівні держави. Органи місцевого самоврядування відповідно до повноважень визначених ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» можуть встановити такий порядок на рівні Обласних Рад.

Порядок передачі в користування на умовах оренди водних об'єктів для потреб рибного господарства визначається органами місцевого самоврядування в адміністративно-територіальних одиницях України.

На території Рівненської області порядок надання водних об'єктів в оренду врегульований Рішенням Рівненської обласної Ради № 296 від 04.10.2001 року.

Цей порядок передбачає процедуру яку умовно можна розділити на такі етапи:

- 1- мотивування намірів набуття водного об'єкту в оренду;
- 2- збір необхідних погоджень та розробка дозвільних документів дотичних органів виконавчої влади;
- 3- укладання договору оренди водного об'єкту.

Завдання для самостійного опрацювання

1. Порядок проведення земельних аукціонів;
2. Методика розрахунку нормативної грошової оцінки земельної ділянки водного фонду;
3. Порядок видачі дозволів на спеціальне водокористування для потреб рибного господарства;
4. Порядок розробки та затвердження Науково-біологічних обґрунтувань та Режимів рибогосподарської експлуатації водних.

Тема 4 Основи законодавства України про харчову продукцію з риби та інших водних живих ресурсів (Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них»)

1. Вимоги щодо вирощування риби та інших водних живих ресурсів
2. Переробка продуктів лову
3. Атестація рибопереробного виробництва
4. Порядок переміщення через митний кордон продуктів лову та харчової продукції з них українського та іноземного виробництва

1. Вимоги щодо вирощування риби та інших водних живих ресурсів

Основи законодавства України про харчову продукцію з риби та інших водних живих ресурсів визначаються Законом України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» Цей Закон визначає основні правові і організаційні засади забезпечення якості та безпеки риби, інших водних живих ресурсів, виготовленої з них харчової продукції для життя і здоров'я населення та запобігання негативному впливу на довкілля у разі вилову, переробки, фасування та переміщення через митний кордон України.

Вирощування риби, інших водних живих ресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх ділянках) та континентальному шельфі України дозволяється суб'єктам господарювання за наявності позитивної ветеринарно-санітарної оцінки стану (визначають державні органи ветеринарної медицини) водних об'єктів.

Якість та безпека живої риби інших водних живих ресурсів, вирощених у ставках, інших водних об'єктах (їх ділянках), підтверджуються ветеринарним свідоцтвом, яке видається державними органами ветеринарної медицини один раз на рік на всю партію вирощених живої риби або інших водних живих ресурсів.

Спеціальне використання риби, інших водних живих ресурсів здійснюється суб'єктами господарювання, їх об'єднаннями переважним чином за плату в межах встановлених лімітів (квот) за наявності ліцензій (дозволів) та позитивних ветеринарно-санітарних оцінок стану промислових ділянок рибогосподарських водних об'єктів загальнодержавного значення і показників безпеки риби, інших водних живих ресурсів (визначається державними органами ветеринарної медицини).

Кожна партія продуктів лову, отримана в порядку спеціального використання риби, інших водних живих ресурсів, супроводжується свідоцтвом виробника про якість.

Продукти лову, які містять токсичні речовини, що перевищують встановлені допустимі рівні, чи з наявністю паразитів понад встановлені норми за рішенням державних органів ветеринарної медицини підлягають утилізації згідно з вимогами чинного законодавства.

У період ускладнення санітарно-епідемічної або епізоотичної ситуації у рибогосподарських водних об'єктах спільне рішення щодо реалізації чи утилізації продуктів лову приймають органи державної санітарно-епідеміологічної служби та державні органи ветеринарної медицини.

2. Переробка продуктів лову

Переробку продуктів лову мають право здійснювати суб'єкти господарювання за наявності експлуатаційного дозволу для потужностей (об'єктів) з переробки таких продуктів, що видається відповідним головним державним інспектором ветеринарної медицини або відповідним головним державним санітарним лікарем у встановленому законодавством порядку.

Суб'єкти господарювання, які здійснюють переробку продуктів лову, підлягають обліку в державній службі ветеринарної медицини за місцем розташування. Суб'єкти господарювання, які здійснюють рибоконсервне та пресервне виробництво, підлягають обліку в центральному органі виконавчої влади у сфері рибного господарства.

Облік суб'єктів господарювання засвідчується номером, який присвоюється їм для маркування продукції власного виробництва.

Переробку продуктів лову можуть здійснювати суб'єкти господарювання, виробництво яких пройшло атестацію на виконання цих робіт.

Під час переробки продуктів лову повинні забезпечуватися:

- ведення обліку надходження продуктів лову, а також обліку виготовленої з них продукції;
- проведення постійного контролю якості та безпеки продуктів лову, що надходять на переробку, а також супутніх матеріалів та харчової продукції з них ;
- реалізація виготовленої харчової продукції та використання продуктів лову для переробки лише за наявності документального підтвердження їх якості та безпеки;
- недопустимість введення в обіг, вилучення з обігу та утилізація неякісної та небезпечної продукції;
- дотримання вимог нормативних документів щодо умов добування, переробки та транспортування і зберігання продуктів лову та харчової продукції з них;
- недопущення негативного впливу неякісної та небезпечної продукції на життя і здоров'я населення та довкілля.

Під час переробки продуктів лову суб'єкти господарювання повинні дотримуватися інших вимог, передбачених нормативно-правовими актами та нормативними документами.

3. Атестація переробного виробництва

Виробництво суб'єктів господарювання, які здійснюють переробку продуктів лову, підлягає в установленому порядку атестації на відповідність обов'язковим вимогам, встановленим нормативно-правовими актами та нормативними документами.

Об'єктами атестації переробного виробництва є:

- технічна документація на продукцію та її виробництво;
- технологічне обладнання;
- засоби вимірювальної техніки, контролю, випробувальне обладнання та система їх перевірок;
- порядок реєстрації результатів контролю та випробувань, складання, затвердження та зберігання протоколів випробувань;
- порядок формування та позначення партій харчової продукції.

Атестат виробництва видається територіальним органом з сертифікації на підставі позитивного висновку атестаційної комісії.

Порядок проведення атестації переробного виробництва та форма атестата встановлюються центральним органом виконавчої влади у сфері технічного регулювання та споживчої політики.

Орган, що видав атестат, має право зупинити його дію на певний строк у разі порушення суб'єктом господарювання законодавства у сфері виробництва харчової продукції; недотримання ним вимог нормативних документів; виявлення невідповідності виготовленої продукції встановленому рівню якості.

Атестат виробництва може бути анульованим у разі виявлення недостовірних даних у заяві та документах, поданих відповідному органу для проведення атестації; повторного або грубого порушення законодавства у сфері виробництва харчової продукції; невиконання розпорядження органу про усунення порушень умов виробництва.

4. Порядок переміщення через митний кордон продуктів лову та харчової продукції з них українського походження

Продукти лову, добуті за межами митної території України резидентами - суб'єктами господарювання на власних чи орендованих суднах, а також харчова продукція з них, виготовлена резидентами - суб'єктами господарювання, є продукцією українського походження.

Підтвердження продуктів лову та харчової продукції з них як продукції українського походження здійснюється за бажанням резидента - суб'єкта господарювання.

Для здійснення митного оформлення щодо якості та безпеки продуктів лову та харчової продукції з них українського походження резидент - суб'єкт господарювання подає:

- свідоцтво про якість;
- ветеринарне свідоцтво;
- карантинний дозвіл на тару, виготовлену із сировини рослинного походження;
- атестат виробництва (копію).

Митне оформлення для використання на митній території України продуктів лову та харчової продукції з них іноземного виробництва здійснюється згідно з вимогами митного законодавства України.

Для здійснення митного оформлення щодо якості та безпеки продуктів лову та харчової продукції з них іноземного виробництва суб'єкт господарювання подає:

- сертифікат походження;
- сертифікат відповідності чи свідоцтво про визнання іноземного сертифіката;
- ветеринарне свідоцтво на кожну партію продукції;
- карантинний дозвіл на тару, виготовлену із сировини рослинного походження.

Державний контроль та нагляд за якістю і безпекою продуктів лову та харчової продукції з них здійснюються під час їх виробництва, зберігання, транспортування, реалізації, використання, утилізації чи знищення і надання послуг у сфері громадського харчування спеціально уповноваженими органами виконавчої влади у галузі охорони здоров'я, захисту прав споживачів, стандартизації, метрології та сертифікації, ветеринарної медицини, карантину рослин.

Державний контроль та нагляд за якістю та безпекою риби, інших водних живих ресурсів та харчової продукції з них, що призначаються для експорту, здійснює Державна служба

України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів.

Порядок здійснення державного контролю та нагляду за суб'єктами господарювання, які виробляють, зберігають, транспортують рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них, що експортуються, встановлюється цим органом.

Тема 5. Порядок ведення рибного господарства і здійснення рибальства

1. Основні вимоги щодо ведення рибного господарства та здійснення рибальства
2. Спеціальне використання водних живих ресурсів
3. Порядок здійснення рибництва
4. Охорона водних живих ресурсів

1. Основні вимоги щодо ведення рибного господарства та здійснення рибальства

Рибне господарство - галузь народного господарства, завданням якої є вивчення, охорона, використання і відтворення на науковій основі водних живих ресурсів з метою одержання різноманітних видів харчової, кормової, технічної та медичної продукції.

Ведення рибного господарства здійснюється у поверхневих, територіальних та внутрішніх морських водах, у виключній (морській) економічній зоні і на континентальному шельфі України, а також у відкритому морі та в економічних зонах інших держав підприємствами та організаціями, що належать до сфери управління Мінрибгоспу, іншими підприємствами, установами і організаціями, а також громадянами відповідно до міжнародних договорів України.

Ведення рибного господарства та рибальство повинні здійснюватись з додержанням таких основних вимог:

- недопущення погіршення умов існування водних живих ресурсів;

- забезпечення охорони водних живих ресурсів від браконьєрського та іншого використання, що проводиться з порушенням правил;
- сприяння природному відтворенню водних живих ресурсів шляхом проведення біотехнічних та рибицько-меліоративних робіт, спрямованих на поліпшення умов їх існування, здійснення заходів щодо штучного відтворення водних живих ресурсів;
- виконання встановлених норм, лімітів (квот), термінів і правил використання водних живих ресурсів;
- забезпечення управління і контролю у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів та збереження середовища їх перебування;
- виконання норм і вимог міжнародного права щодо здійснення рибальства;
- забезпечення науково обгрунтованого раціонального використання водних живих ресурсів.

Спеціально уповноваженими органами виконавчої влади, що здійснюють управління у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, є Мінрибгосп, Мінекобезпеки та їх органи на місцях.

Підприємства, установи, організації та громадяни мають право безкоштовно використовувати водні живі ресурси для задоволення наукових, культурно-освітніх, естетичних та інших потреб, а також здійснювати любительське і спортивне рибальство у визначених для цих цілей водоймах (їх ділянках) загального користування для задоволення особистих потреб.

2. Спеціальне використання водних живих ресурсів

До спеціального використання водних живих ресурсів належать усі їх види користування, за винятком любительського і спортивного рибальства у водоймах (їх ділянках) загального користування, що здійснюються з їх вилученням (виловом, добуванням, збиранням) із природного середовища.

До спеціального використання водних живих ресурсів належить:

- промислове рибальство;

- добування водних живих ресурсів для наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілей;
- добування водних живих ресурсів для зариблення, здійснення контрольного вилову, акліматизації, рибицтва, утримання і відтворення у неволі чи напіввільних умовах з комерційною та іншими цілями;
- регулювання чисельності водних живих ресурсів з метою запобігання заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу і рибному господарству (меліоративний вилов малоцінних і хижих видів риб, шкідливих водних організмів);
- любительське і спортивне рибальство, що здійснюється поза межами визначених для цих цілей водойм (їх ділянок) загального користування.

Законодавством України можуть бути передбачені й інші види спеціального використання водних живих ресурсів.

Спеціальне використання водних живих ресурсів здійснюється за спеціальним дозволом і за плату, порядок визначення якої встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Дозвіл на спеціальне використання водних живих ресурсів - це офіційний документ суворої звітності, який засвідчує право користувача на спеціальне використання визначених водних живих ресурсів у межах затверджених лімітів (виділених квот).

Ліміти спеціального використання водних живих ресурсів у розрізі річкових басейнів, районів морського промислу, основних типів і категорій водойм щорічно затверджуються Мінекобезпеки за поданням Мінрибгоспу на підставі обґрунтувань науково-дослідних установ та організацій, а на водоймах, де наукові дослідження не проводяться, - на підставі обґрунтувань органів рибоохорони.

Правила розроблення, розгляду, погодження та затвердження лімітів (квот) спеціального використання водних живих ресурсів встановлюються Мінрибгоспом та Мінекобезпеки .

Розподіл затверджених лімітів (квот) між окремими користувачами і доведення розподілених лімітів (квот) до них здійснюються в порядку, визначеному законодавством.

Видача дозволів на спеціальне, в тому числі промислове, використання водних живих ресурсів загальнодержавного значення, за винятком тих, що перебувають у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, та видів, занесених до Червоної книги України, здійснюється Мінрибгоспом відповідно до законодавства .

Дозволи на промислове рибальство, промислове добування інших водних живих ресурсів у водоймах, що належать до природно-заповідного фонду, видаються Мінрибгоспом за погодженням з Мінекобезпеки в межах затверджених лімітів (квот) за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню його діяльності.

Переважне право на одержання дозволів на спеціальне використання водних живих ресурсів мають:

- користувачі, що здійснюють добування водних живих ресурсів, які внаслідок виникнення надзвичайних екологічних ситуацій (задуха, різке падіння рівня води тощо) перебувають під загрозою загибелі або збереження яких у природному середовищі неможливе;
- користувачі, які здійснюють заходи із штучного відтворення водних живих ресурсів у порядку, встановленому за погодженням з органами Мінрибгоспу і Мінекобезпеки;
- спеціалізовані рибогосподарські підприємства та організації, які здійснюють добування водних живих ресурсів у порядку виконання державних замовлень;
- науково-дослідні та інші установи і організації, які здійснюють вилов водних живих ресурсів з метою виконання наукових програм;
- користувачі, які традиційно здійснюють спеціальне використання водних живих ресурсів.

Дозволи на спеціальне, крім промислового, використання водних живих ресурсів у межах природно-заповідного фонду України та видів риб, морських ссавців, водних безхребетних і рослин, занесених до Червоної книги

України, видаються Мінекобезпеки згідно з установленими правилами за плату, розмір якої визначається за погодженням з Мінфіном.

Дозволи на здійснення промислового рибальства, добування водних живих ресурсів для утримання і розведення їх у неволі чи в напіввільних умовах для комерційних та інших цілей, а також любительського та спортивного рибальства, що здійснюється в порядку спеціального використання за межами рибницьких водойм чи споруд або водойм (їх ділянок), де любительське та спортивне рибальство організовується товариствами мисливців і рибалок або іншими користувачами, видаються за плату, розмір якої визначається Мінрибгоспом за погодженням з Мінфіном.

Капітани суден для ведення промислу у виключній (морській) економічній зоні України, відкритому морі, крім дозволу, повинні мати рибальські квитки за формою, затвердженою Мінрибгоспом, а для ведення промислу в економічних зонах інших держав - також усі інші документи згідно з міжнародними договорами України.

Водні живі ресурси, вилучені в порядку спеціального використання і відповідно до вимог цього Тимчасового порядку та інших актів законодавства, є власністю користувачів з моменту, коли вони потрапили до знарядь лову.

Водні живі ресурси, добуті з метою спеціального використання, підлягають обліку до початку їх реалізації, переробки чи розміщення у відповідних приміщеннях (місцях) або на транспортних засобах.

Порядок обліку вилучення (вилову, добування, збирання) водних живих ресурсів визначається Мінрибгоспом за погодженням з Мінекобезпеки.

3. Порядок здійснення рибництва

Рибництво здійснюється шляхом штучного розведення чи вирощування водних організмів, які перебувають у неволі в спеціально створених штучних рибницьких або інших пристосованих для цього спорудах, ізольованих природних чи штучних водоймах, а також шляхом вирощування організмів

"сидячих" видів на спеціально визначених ділянках водойм у стані природної волі.

Залежно від цільового призначення може здійснюватися рибицтво, спрямоване на збільшення запасів і поліпшення видового складу водних живих ресурсів у природному середовищі шляхом їх штучного розведення та наступного вселення до природних водойм, а також товарне рибицтво, спрямоване на природне відтворення, штучне розведення і вирощування водних живих ресурсів з метою одержання товарної продукції.

Під час здійснення рибицтва в режимі спеціального товарного рибного господарства (СТРГ) повинно бути забезпечено збереження цінних та рідкісних видів водних живих ресурсів, які раніше перебували у виділеній для рибицтва водоймі (її ділянці), додержання встановлених законодавством вимог до охорони і використання водних та інших природних ресурсів, наданих у користування для потреб рибицтва.

Розведення нових або генетично змінених водних живих організмів без позитивних висновків екологічної експертизи, а також здійснення рибицтва за межами ізольованих штучних водойм і споруд без погодження з органами рибоохорони Мінрибгоспу та Мінекобезпеки забороняється.

Рибицтво в ізольованих природних рибогосподарських водоймах здійснюється відповідно до Положення про спеціальне товарне рибне господарство, затвердженого Мінрибгоспом.

Водні живі ресурси, одержані в порядку ведення товарного рибицтва, є власністю підприємств, установ, організацій та громадян, які у передбаченому законодавством порядку здійснювали їх відтворення. Питання охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів у рибицтві регулюються законодавством.

4. Охорона водних живих ресурсів

Охорона водних живих ресурсів - це система заходів, спрямованих на їх збереження, відтворення та раціональне використання, охорону і поліпшення умов їх існування.

Спеціальними органами, що забезпечують відтворення, охорону водних живих ресурсів і регулювання рибальства, а також контроль у цій галузі, є органи відтворення, охорони водних живих ресурсів і регулювання рибальства (Управління державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм).

Державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, ведення рибного господарства та здійснення рибальства здійснюють Мінрибгосп, Мінекобезпеки та їх органи на місцях у межах своєї компетенції.

Органи рибоохорони Мінрибгоспу, що забезпечують охорону, відтворення і державний контроль використання водних живих ресурсів відповідно до законодавства, мають право:

- давати обов'язкові для виконання вказівки (приписи) про усунення порушень в охороні, використанні і відтворенні водних живих ресурсів;
- перевіряти документи на право спеціального використання водних живих ресурсів, зупиняти судна, інші плавучі і наземні транспортні засоби та у разі потреби проводити їх огляд, а також речей, знарядь рибальства і добутих водних живих ресурсів;
- доставляти осіб, що порушують законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, до місцевих органів виконавчої влади, органів внутрішніх справ;
- вилучати в осіб, які порушили законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, знаряддя їх добування, плавучі та транспортні засоби, обладнання і предмети, що були знаряддям правопорушення, незаконно вилучені водні живі організми, а також відповідні документи;
- використовувати фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку як допоміжні засоби для запобігання і розкриття порушень законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;

- викликати громадян і посадових осіб для давання усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;
- складати протоколи і розглядати справи про адміністративні правопорушення з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів у встановленому порядку;
- без перешкод відвідувати підприємства, установи, організації, українські та іноземні судна, плавучі засоби, що здійснюють добування і переробку риби, інших водних живих ресурсів у зоні юрисдикції України, гідротехнічні споруди, а також території природно-заповідного фонду України з метою здійснення контролю за дотриманням законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;
- брати участь у проведенні державної екологічної експертизи відповідних проектів здійснення господарської та іншої діяльності;
- визначати обсяги збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства та охорони рибних запасів, розміри стягнень за незаконне добування (збирання) або знищення цінних видів риб та інших водних живих організмів за затвердженими в установленому законодавством порядку методиками і таксами;
- подавати позови про відшкодування збитків і втрат, заподіяних підприємствами, установами, організаціями та громадянами внаслідок порушення законодавства про охорону використання і відтворення водних живих ресурсів.

Інспектори органів рибоохоронного патруля Мінрибгоспу відповідно до законодавства мають право на отримання зброї індивідуального захисту як спеціальний захід забезпечення безпеки, а також право на носіння форменого одягу із знаками розрізнення, встановленими Мінрибгоспом.

Органи рибоохорони Мінрибгоспу мають право залучати до охорони водних живих ресурсів громадських інспекторів рибоохорони.

На рибогосподарських водоймах (їх ділянках), які мають особливо важливе значення для охорони і відтворення водних живих ресурсів, права водокористувачів можуть бути обмежені відповідно до законодавства.

Під час здійснення господарської та іншої діяльності, проведення будь-яких видів робіт на рибогосподарських водоймах, у прибережних захисних смугах і водоохоронних зонах, на континентальному шельфі та у виключній (морській) економічній зоні України повинні передбачатися і здійснюватися користувачами заходи щодо збереження належного екологічного стану і умов відтворення водних живих ресурсів, забезпечення недоторканності місць нересту, зимівлі, нагулу цінних видів риб та інших місць, що становлять особливу цінність для їх охорони і відтворення.

Експлуатація гідротехнічних та інших споруд на водних об'єктах, встановлення гідрологічного режиму та інша діяльність, що впливає чи може впливати на умови існування водних живих ресурсів, повинна здійснюватися з урахуванням інтересів рибного господарства.

З метою охорони екологічного стану середовища існування водних живих ресурсів на всіх рибогосподарських водоймах встановлюються прибережні захисні смуги і водоохоронні зони, розмір і режим використання яких визначається законодавством.

Під час здійснення господарської та іншої діяльності, яка може завдати шкоди водним живим ресурсам, забороняється:

- скидати у господарські водойми, на їх береги і на лід цих водойм нафтопродукти, стічні води, які містять забруднюючі речовини понад встановлені нормативи, та інші відходи промислових, комунальних, сільськогосподарських, транспортних та інших підприємств;

- вводити в експлуатацію господарські та інші об'єкти, застосовувати будь-які технології без забезпечення їх засобами захисту водних живих ресурсів або середовища їх існування;

- експлуатувати водозабірні споруди, не забезпечені рибозахисним обладнанням;

- порушувати передбачені законодавством екологічні вимоги до охорони прибережних захисних смуг і водоохоронних зон;

- замочувати у рибогосподарських водоймах льон, коноплі, мочало (лико), шкіри, мити автотранспортні засоби, сільськогосподарську техніку, тару з-під хімічних препаратів і речовин, які можуть заподіяти шкоду водним живим ресурсам або середовищу їх існування;

- добувати водні живі ресурси (за винятком випадків, передбачених правилами рибальства) в місцях нересту, на шляхах нерестової та іншої міграції і в місцях нагулу цінних видів риби;

- добувати водні живі ресурси із застосуванням вибухових, отруйних, хімічних речовин, вогнепальної зброї та інших заборонених знарядь чи засобів лову;

- скидати ґрунт, вибраний під час проведення днопоглиблювальних і дноочисних робіт, у місця нересту, нагулу та зимівлі цінних видів риби;

- порушувати встановлений режим використання лісових, земельних та інших природних ресурсів у водоохоронних смугах (зонах) рибогосподарських водойм;

- без погодження з органами рибоохорони Мінрибгоспу, Мінекобезпеки та іншими заінтересованими органами виконавчої влади проводити днопоглиблювальні, вибухові, берегоукріплювальні та гідротехнічні роботи, будувати греблі, моли, хвилерізи та інші споруди на водних об'єктах, перегороджувати гирла лиманів, захищувати і загороджувати русла річок, проток, каналів, скидати з лиманів і озер воду, видобувати в морях, поверхневих водах і прибережних смугах піщано-гравійну суміш та інші корисні копалини, скидати у водні об'єкти та прибережні смуги (зони) ґрунт, складувати тверді відходи та інші матеріали, здійснювати акліматизацію та переселення водних живих ресурсів.

Законодавство України може передбачати й інші обмеження щодо використання водних живих ресурсів та прибережних смуг (зон), здійснення господарської та іншої

діяльності, яка негативно впливає або може вплинути на стан водних живих ресурсів.

Під час розміщення, проектування, будівництва і введення в експлуатацію нових, реконструкції та розширення діючих підприємств, споруд та інших об'єктів на рибогосподарських водоймах, а також під час проведення різних видів робіт на цих водоймах та у їх прибережних смугах (зонах) за погодженням з органами Мінрибгоспу в проектах і кошторисах повинні бути передбачені і здійснюватися заходи щодо збереження водних живих ресурсів та середовища їх існування, а під час будівництва гребель - і заходи щодо використання створюваних водосховищ з метою ведення рибного господарства.

Якщо в процесі будівництва господарських та інших об'єктів чи споруд або проведення будь-яких робіт неможливо уникнути заподіяння шкоди водним живим ресурсам, повинно бути передбачено виділення компенсаційних коштів для здійснення заходів щодо охорони і відтворення цих ресурсів.

Порядок обчислення, стягнення і використання зазначених компенсаційних коштів установлюється Кабінетом Міністрів України за поданням Мінрибгоспу.

Тема 6. Любительське та спортивне рибальство

1. Використання водних живих ресурсів
2. Загальні засади любительського і спортивного рибальства
3. Контроль за дотриманням правил рибальства

1. Використання водних живих ресурсів

У рибогосподарських водоймах України (за винятком водойм, які знаходяться у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, риборозплідних господарств, водойм, які мають обмеження щодо їх спеціального використання (питні, технічні тощо), а також водойм або їх ділянок, на яких лов (добування) водних живих ресурсів заборонено) дозволяється

здійснення любительського і спортивного рибальства всім громадянам України, іноземним громадянам, а також особам без громадянства.

На рибогосподарських водоймах (їх ділянках) загального користування любительське і спортивне рибальство здійснюється безоплатно.

У разі коли водні живі ресурси зосереджуються у певних місцях на рибогосподарських водоймах протягом тривалого часу, любительське і спортивне рибальство здійснюється за плату та за наявності дозволу на спеціальне використання водних живих ресурсів із застосуванням певних знарядь їх лову (добування) на окремих ділянках рибогосподарських водойм у визначені терміни та з обов'язковим дотриманням правил рибальства і норм вилову.

Обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів здійснюється відповідно до інструкції, затвердженої Держкомрибгоспом.

Контроль за обчисленням і внесенням плати за спеціальне використання водних живих ресурсів здійснюють державні податкові адміністрації та органи рибоохорони Держкомрибгоспу.

Рибогосподарські водойми (їх ділянки) та умови використання водних живих ресурсів для любительського і спортивного рибальства визначаються органами рибоохорони Держкомрибгоспу на підставі біологічних та наукових обґрунтувань.

На окремих водоймах, де науково-дослідні організації не проводять дослідження, обґрунтовані пропозиції щодо визначення рибогосподарських водойм (їх ділянок) для любительського і спортивного рибальства вносяться Держкомрибгоспу іхтіологічними службами органів рибоохорони.

Рибогосподарські водойми (їх ділянки) можуть надаватися в установленому законодавством порядку громадським організаціям для здійснення любительського і спортивного рибальства.

На рибогосподарських водоймах (їх ділянках), визначених для любительського і спортивного рибальства, забороняється промислове рибальство, за винятком проведення відлову старшовікових груп риб, меліоративного і контрольного лову (добування) водних живих ресурсів, відлову риби з метою запобігання її загибелі, заготівлі плідників для риборозведення. Лов (добування) зазначених водних живих ресурсів здійснюється у порядку спеціального використання.

Підводне полювання здійснюється на рибогосподарських водоймах (їх ділянках), визначених для любительського і спортивного рибальства без аквалангів та інших автономних дихальних пристроїв.

2. Загальні засади любительського і спортивного рибальства

Вимоги щодо здійснення любительського і спортивного рибальства та застосування знарядь і способів лову (добування), норми, заборонені місця і його терміни, встановлюються правилами любительського і спортивного рибальства за басейно-територіальним принципом (далі - правила рибальства), які затверджуються Держкомрибгоспом за погодженням з Мінекобезпеки.

У правилах рибальства передбачаються:

- територія, норми лову (добування) за вагою та поштучно (заборонені та дозволені знаряддя і способи), заборонені місця, терміни заборони лову (добування) водних живих ресурсів, мінімальний розмір риб та інших водних живих ресурсів, умови проведення спортивних змагань з рибальства і підводного полювання;

- умови використання маломірних суден, особливо в нерестовий період, на шляхах міграції і в місцях зосередження водних живих ресурсів.

Громадяни, які займаються любительським і спортивним рибальством, зобов'язані:

- виконувати на відповідних рибогосподарських водоймах (їх ділянках) правила рибальства;

- не скидати у рибогосподарські водойми, на їх береги і на лід цих водойм нафтопродукти, стічні води, які містять

забруднюючі речовини понад встановлені нормативи, та інші відходи промислових, комунальних, сільськогосподарських, транспортних та інших підприємств;

- під час здійснення рибальства у порядку спеціального використання мати при собі необхідні документи і пред'являти їх працівникам органів рибоохорони Держкомрибгоспу або інших спеціально уповноважених на те органів;

- не допускати знищення (пошкодження) покажчиків, щитів, аншлагів та інших знаків, установлених на водоймах або на їх берегах.

Під час здійснення любительського і спортивного рибальства забороняється:

- 1) добування протягом року будь-яких морських звірів;
- 2) проведення без погодження з органами рибоохорони Держкомрибгоспу та дозволу Мінекобезпеки акліматизації, переселення і розведення нових для фауни України або генетично змінених водних живих ресурсів;
- 3) організація змагань з рибальства в період нересту риби;
- 4) застосування без дозволу органів рибоохорони Держкомрибгоспу нових знарядь і способів лову (добування), не передбачених правилами рибальства;
- 5) знаходження на рибогосподарських водоймах або поблизу них з вибуховими чи отруйними речовинами, а також із знаряддями лову (добування), застосування яких в даний час та в даному місці заборонено;
- 6) продаж фізичними та юридичними особами, які не мають на це дозволу, сіткових матеріалів, знарядь лову (добування) і будь-яких пристосувань до них, заборонених правилами рибальства;
- 7) продаж водних живих ресурсів та продуктів їх переробки без наявності документа, який підтверджує законність їх придбання, та сертифіката якості;
- 8) миття у рибогосподарських водоймах або в їх прибережних смугах транспортних засобів, а також проведення робіт, які негативно впливають на стан водойм;

9) зупинка плавзасобів в заборонених для рибальства місцях, за винятком зупинок біля населених пунктів та випадків крайньої необхідності (шторм, туман, аварія тощо);

10) пересування автотранспортних засобів по кризі рибогосподарських водойм у період льодоставу (за винятком спеціально обладнаних льодових трас);

11) лов (добування) риби та інших водних живих ресурсів, занесених до Червоної книги України;

12) вивезення (винесення) риби, раків та інших водних живих ресурсів у кількості, що перевищує добову норму лову (добування), або заборонених до лову (добування) правилами рибальства;

13) вилучення із води знарядь лову (добування), які належать іншим особам;

14) лов (добування) водних живих ресурсів:

- із застосуванням вибухових і отруйних речовин, електроструму, колючих знарядь лову, вогнепальної та пневматичної зброї (за винятком гарпунних рушниць для підводного полювання), промислових та інших знарядь лову (добування), виготовлених із сіткоснасних чи інших матеріалів усіх видів і найменувань, способу багріння, спорудження гаток, запруд та спускання води з рибогосподарських водойм;

- у каналах теплоенергоцентралей, підводних або скидних каналах електростанцій;

- у підводних і магістральних каналах, відводах рибогосподарських та меліоративних систем, в шлюзових каналах тощо;

- у новостворених водосховищах (до особливого розпорядження);

- з незареєстрованих плавзасобів або таких, що не мають на корпусі чіткого реєстраційного номера (за винятком веслових човнів);

- з човнів або інших плавзасобів на промислових ділянках, закріплених за користувачами водних живих ресурсів;

- на промислових ділянках (тоні, плави, місця встановлення промислових знарядь лову тощо);

- у водоймах риборозплідних господарств;

- у верхніх б'єфах гребель на відстані ближче ніж за 500 метрів;
- поблизу мостів, які охороняються в межах режимних зон охорони;
- у радіусі 500 метрів навколо риборозплідних господарств.

3. Контроль за дотриманням правил рибальства

Контроль за дотриманням правил рибальства здійснюють органи рибоохоронного патруля Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм.

Органи рибоохоронного патруля, що здійснюють державний контроль та управління в галузі використання, охорони і відтворення водних живих ресурсів відповідно до законодавства, мають право:

- перевіряти документи на право використання водних живих ресурсів, зупиняти судна, інші плавучі та наземні транспортні засоби і у разі потреби проводити їх огляд, а також огляд речей, знарядь лову (добування) і добутих водних живих ресурсів;
- кладати протоколи і розглядати справи про адміністративні правопорушення з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів у встановленому порядку;
- вилучати у осіб, які порушили законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, знаряддя лову (добування), плавучі та наземні транспортні засоби, обладнання і предмети, що були знаряддям правопорушення, незаконно виловлені (добуті) водні живі ресурси, а також відповідні документи;
- доставляти осіб, які порушили законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, до органів місцевого самоврядування та органів внутрішніх справ;
- викликати громадян для надання усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;

- визначати за затвердженнями в установленому законодавством порядку методиками і таксами обсяги збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства, розміри стягнень за незаконне добування (збирання) або знищення цінних видів риби та інших водних живих ресурсів і подавати позови про їх відшкодування;

- використовувати фотографування, звукозапис, кіно- і відеознімання як допоміжні засоби для запобігання і розкриття порушень законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів.

Особи, винні в порушенні цього Порядку та відповідних нормативно-правових актів у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, несуть відповідальність в установленому законодавством порядку.

Застосування заходів адміністративної або кримінальної відповідальності не звільняє винних осіб від відшкодування у повному обсязі збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства.

Незаконно виловлені (добуті) водні живі ресурси підлягають вилученню в установленому законодавством порядку.

Тема 7-8. Промислове рибальство

1. Правила промислового рибальства та район їх дії
2. Порядок здійснення промислу
3. Основні заборони визначені правилами промислового рибальства
4. Заходи з охорони молоді водних живих ресурсів

1. Правила промислового рибальства та район їх дії

Правила промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України (надалі — Правила) визначають порядок здійснення та регулювання промислового рибальства (крім любительського та спортивного рибальства в

рибогосподарських водних об'єктах загального користування), який є обов'язковим для підприємств, установ, організацій (незалежно від форм власності), громадян України та осіб без громадянства (надалі — користувачі), які здійснюють промислове рибальство, а також для уповноважених органів, які забезпечують охорону, відтворення та збереження середовища існування водних живих ресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України.

Район дії цих Правил - рибогосподарські водні об'єкти України та їх водоохоронні зони, за винятком:

- Чорного моря в межах територіальних вод і виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу України із затоками, бухтами, лиманами та естуаріями тощо;

- річок, що впадають в Чорне море, з їхніми додатковими системами (озерами, бухтами, затоками, каналами, гирлами, протоками, водосховищами, що мають постійний або тимчасовий зв'язок з рікою, плавнями та тимчасовими водними об'єктами, а також усіма притоками в межах розповсюдження максимальних паводків ріки), у таких межах:

- р.Дніпро — від впадання в Дніпровський лиман до греблі Каховської ГЕС з притокою Інгулець від гирла до села Велика Олександрівка;

- р.Південний Буг — від впадання в Бузький лиман до с.Голоскове Миколаївської області, включно;

- р.Інгул — від гирла до с.Чорнишовка Миколаївської області, включно;

- р.Дністер і рукав Турунчук з додатковою системою, включаючи Кучурганське водосховище в межах Одеської області;

- р.Дунай з додатковою системою, включаючи лиман Сасик і Стенсівсько-Жебрінські плавні в межах Одеської області;

- інших річок — в межах території Херсонської, Миколаївської і Одеської областей;

- лиманів, зв'язаних з Чорним морем, у тому числі Хаджибейського та Куяльницького;

- Азовського моря з усіма затоками, гирлами, лиманами;
- річок на території Донецької і Запорізької областей, що впадають в Азовське море, з їхніми придатковими системами (рукавами, гирлами, плавнями, лиманами, озерами), а також усіма притоками в межах розповсюдження максимальних паводків цих річок: Грузький Єланчик, Кальміус (до Павлопольської греблі), Кальчик, Берда (до греблі Бердянського водосховища), Обіточна, Лозоватка, Корсак, Молочна з Молочним Лиманом;
- інших водних об'єктів, що сполучаються з Азовським морем.

Контроль за використанням водних живих ресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України здійснюється державними органами рибоохорони та іншими уповноваженими на це державними органами.

2. Порядок здійснення промислу

Промисел водних живих ресурсів здійснюється користувачами за плату в межах виділених їм у встановленому порядку квот за дозволами та талонами встановленого зразка, виданими їм державними органами рибоохорони.

З метою створення оптимальних умов відтворення, штучного розведення, вирощування водних живих ресурсів та їх використання і охорони, до цих Правил можуть розроблятися Режими, які уточнюють і доповнюють вимоги щодо здійснення спеціального використання водних живих ресурсів у окремих рибогосподарських водних об'єктах.

Рибалкам, які відповідають за вилучення водних живих ресурсів у виробничих підрозділах користувачів (ланки, судна, дільниці, бригади тощо), державними органами рибоохорони видаються промислові квитки та талони; іншим рибалкам, які здійснюють вилучення водних живих ресурсів у зазначених підрозділах, користувачі зобов'язані видати посвідчення рибалки.

Обов'язки користувачів

При здійсненні промислу водних живих ресурсів:

Здійснювати промисел згідно з Правилами, Режимими рибальства та іншими вимогами законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів.

Не перевищувати обсяги вилучення виділених їм квот водних живих ресурсів.

На кожному судні, ланці, дільниці, бригаді тощо вести промисловий журнал встановленої форми, а також мати документи, які підтверджують законність вилучення (промисловий квиток, талон) і здачі (квитанція) водних живих ресурсів.

Вести на кожному приймальному пункті, приймальному судні журнали з обліку прийнятих та реалізованих водних живих ресурсів.

Виконувати узгоджені з державними органами рибоохорони й науковими установами, підприємствами, організаціями плани меліоративних заходів (зариблення рибогосподарських водних об'єктів; поліпшення умов відтворення, рятування молоді із залишкових водойм; розчищення тоней, плавів, проток, міжлиманих з'єднань, каналів, джерел; боротьба із задухою, викос рослинності тощо).

Утримувати в належному санітарному стані закріплені промислові ділянки, знаряддя лову й забезпечувати їхню охорону. Проводити після закінчення промислу очистку промислових ділянок від всіх пристроїв, що засмічують водний об'єкт.

Не здійснювати на промислових ділянках без дозволу державних органів рибоохорони, інших уповноважених на це органів робіт, що змінюють природні умови у водному об'єкті.

Не допускати (без дозволу органів рибоохорони) інших користувачів до використання водних живих ресурсів на закріплених за ними промислових ділянках.

Маркувати мітками встановленого зразка ставні знаряддя лову з метою визначення їхньої належності.

Використовувати на промислі тільки відповідно пристосовані для здійснення рибальства і в установленому

порядку зареєстровані плавзасоби, що мають на борту реєстраційний номер.

Безперешкодно допускати працівників державних органів рибоохорони на місця вилучення водних живих ресурсів, судна та інші плавучі засоби, склади, берегові приймальні пункти, приймальні судна, рибозаводи для перевірки знарядь і засобів лову, огляду добутих водних живих ресурсів, пред'являти на їхню вимогу промисловий журнал, інші документи, що мають відношення до промислу, та надавати їм допомогу в проведенні перевірок.

На вимогу працівників державних органів рибоохорони судно зобов'язане зупинитися, якщо воно не зайнято в цей момент ловом, постановкою, перевіркою тощо знарядь лову (в таких випадках судно зобов'язане зупинитися відразу ж після закінчення промислової операції).

3. Основні заборони визначені правилами промислового рибальства

Скидати в рибогосподарські водні об'єкти та їхню водоохоронну зону неочищені й незнешкоджені стічні води промислових, комунальних, сільськогосподарських, інших підприємств, а також води від миття транспорту, виробничі, побутові та інші види відходів.

Скидати ґрунт, вибраний при проведенні днопоглиблювальних, дноочисних та інших робіт, а також пульпу, що створюється, за межами відведених і позначених місць та не в установлені терміни.

Здійснювати в рибогосподарських водних об'єктах вимочування льону, конопель, миття автотранспорту, винної тари, тари з-під ядохімікатів та інших речовин, що негативно впливають на гідрохімічний режим водних об'єктів.

Здійснювати заготівлю лісу на берегах рік та їхніх приток, що є місцями нересту цінних видів риб, інших водних живих ресурсів, на відстані менше ніж 1 км від берега, а в районі розміщення рибницьких заводів і господарств із розведення риб, інших водних організмів — на відстані менше ніж 3 км.

Вилучення заборонених, незаконно встановлених знарядь лову та незаконно вилучених водних живих ресурсів без

відповідного запису в судовому журналі і без оповіщення державних органів рибохорони.

Знаходиться промисловим, транспортним та іншим суднам у межах заборонених для промислу місцях, за винятком транзитного проходу і проходу фарватером, зупинок біля поселень, для встановлення бакенів і у випадках надзвичайної потреби (шторм, туман, аварія і т.п.).

Всюди продаж і скупка водних живих ресурсів (об'єктів промислу) та продукції з них без наявності у продавця документів, що підтверджують законність їх вилучення або придбання.

Будь-яке рибальство на новоутворених водосховищах та інших водних об'єктах.

Будь-яке рибальство на протязі всього року біля гребель і шлюзів, у районі насосних станцій питного та промислового водопостачання, а також станцій, які перекачують ґрунтові та поверхневі води у водосховища на відстані ближче 500 м, а біля мостів, які охороняються, — в межах відомчих охоронних зон.

Займати будь-якими засобами та знаряддями лову водних живих ресурсів більше 2/3 ширини русла річки, струмка або протоки, а також здійснювати одночасне або чергове закидання неводів із протилежних берегів “в замок” і встановлювати ставні знаряддя лову в шаховому порядку.

Застосовувати нові знаряддя та засоби лову водних живих ресурсів.

У прибережних захисних смугах забороняється:

Застосування авіаопилення і авіаобприскування при обробці сільськогосподарських, лісних та інших масивів.

Використання для будь-яких цілей препаратів ДДТ, гексахлорану та інших речовин, гранично допустима концентрація яких для води рибогосподарських водних об'єктів нормується як “відсутність”.

Застосування пестицидів із незатвердженими гранично-допустимими концентраціями (ГДК) для води рибогосподарських водних об'єктів.

Будівництво складів для схову пестицидів і мінеральних добрив, влаштування злітно-посадочних майданчиків для

авіахімічних робіт, ванн для купання худоби, майданчиків для заправлення наземної апаратури ядохімікатами.

Будівництво тваринницьких ферм і комплексів, розміщення шлаконакопичувачів, сховищ, відстійників промислових відходів та інших гідротехнічних споруд, що можуть негативно впливати на прибережні води річок, озер і т.і.

Розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і залісення), а також садівництво і городництво.

Будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок для автомобілів.

Улаштування звалищ сміття, гноесховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо.

4. Заходи з охорони молоді водних живих ресурсів Промисловий розмір

Мінімальні розміри риб та річкових раків, допустимі до вилову (у свіжому вигляді, в см): Судак 42; Білізна 33; Синець 24; Лящ 32; Товстолобик 40; Підуст 25; Сазан 35; Білий амур 40; Чехонь 24; Головень 24; Щука 35; Тарань 18; Сом 70; Вугор 50; Карась 15; Берш 28; В'язь 28; Річкові раки 10.

Лин на ділянках р.Сож, з заплавою, від с.Яриловицький Скиток до гирла р. Дніпро, з заплавою, від м.Лоїв до Неданчицького залізничного моста і в Київському водосховищі — 22.

Лин в Канівському, Кременчуцькому, Дніпродзержинському — 24.

Лин в інших водних об'єктах — 20.

Плітка в дніпровських водосховищах — 18.

Плітка в Дністровському водосховищі — 20.

Рибець в Дністровському водосховищі — 27.

Промисловий розмір риби визначається у свіжому вигляді виміром від вершини рила (при закритому роті) до початку середніх променів хвостового плавця.

Промисловий розмір річкових раків визначається виміром по спинному боку тіла від середини ока до кінця хвостової пластинки.

Максимально допустимий прилов риби непромислової міри складає:

У сітках з розміром вічка 70 і більше міліметрів — 20% від загальної кількості улову видів риб, що охороняються.

У сітках з розміром вічка 22-50 — не більше 20% від загальної кількості улову всіх видів риб.

В ятерах і відціджувальних знаряддях лову — не більше 8% від загальної кількості улову видів риб, що охороняються.

В уклійно-йоршових і тюлькових знаряддях лову — не більше 2% від загальної маси улову риби.

При підвищеному прилові особин непромислового розміру в будь-якому районі державні органи рибоохорони за узгодженням з науковими рибогосподарськими організаціями приймають рішення про заборону промислу або заміну в даному районі знарядь лову іншими, з більш крупним кроком вічка.

Улови із вмістом риби непромислової міри більше встановленої кількості, а також риба, виловлена з порушенням цих Правил, незалежно від того, де вони були виявлені (на місцях лову, в пунктах приймання, переробки та реалізації), відбираються державними органами рибоохорони і здаються на рибоприймальні пункти або в торговельну мережу.

Розмір вічка в знаряддях лову визначається шляхом виміру відстані між 11 вузлами і ділення отриманого числа на 10. При визначенні розміру вічка в мокрих знаряддях лову після консервації допускається зниження установлених розмірів на 5 %.

Тема 9-10. Спеціальні товарні рибні господарства

1. Загальні положення
2. Здійснення штучного розведення, вирощування водних живих ресурсів та їх використання
3. Тимчасове призупинення дії або скасування Режиму

1. Загальні положення

Штучне розведення, вирощування водних живих ресурсів, їх використання здійснюються з метою підвищення рибопродуктивності рибогосподарських водних об'єктів (їх ділянок) шляхом спрямованого формування видового складу (відтворення риб та інших водних живих ресурсів) та запасів водних живих ресурсів без скидання води з цих об'єктів з метою їх вилову.

Створення спеціальних товарних рибних господарств неможливе у:

- природні або штучно створені водні об'єкти площею до 10 га, рибогосподарська діяльність на яких здійснюється за науковими обґрунтуваннями, погодженими з територіальними органами охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства і територіальними органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища України;

- рибогосподарські водні об'єкти рибницьких господарств (риборозплідники, нерестово-вирощувальні, товарні), що побудовані за відповідними проектами для товарного рибництва;

- рибогосподарські водні об'єкти, що перебувають у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Режим рибогосподарської експлуатації водного об'єкта - установлена на відповідний термін сукупність вимог, умов та заходів щодо обсягів робіт з відтворення водних живих ресурсів за їх віковими та видовими характеристиками, строків лову, типів і кількості знарядь та засобів лову, обсягів вилучення, регламентації любительського і спортивного рибальства, ощадливого використання туводних видів, виконання якого забезпечує раціональне використання водних живих ресурсів рибогосподарського водного об'єкта або його ділянки;

2. Здійснення штучного розведення, вирощування водних живих ресурсів та їх використання

Для здійснення штучного розведення, вирощування ВЖР та їх використання користувач подає до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань рибного господарства України:

- Заяву, погоджену з територіальним органом рибоохорони, у зоні контролю якого перебуває рибогосподарський водний об'єкт (його ділянка).

- Режим, погоджений з територіальним органом рибоохорони та територіальним органом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, у зоні діяльності яких є рибогосподарський водний об'єкт, який розробляється на підставі науково-біологічного обґрунтування.

- Науково-біологічне обґрунтування (далі - НБО) щодо рибогосподарського водного об'єкта (його ділянки), на якому створюється СТРГ, повинне містити таку інформацію:

- загальна характеристика;
- гідрологічний та гідрохімічний режими;
- видовий, віковий, розмірно-ваговий склад ВЖР;
- обсяги запасів, визначені за даними проведених досліджень;
- рибопродуктивність за видами ВЖР;
- строки заборони лову (добування) ВЖР;
- видовий склад водних рослин, зоопланктону, фітопланктону, бентосу, їх біомаса, ефективність використання кормової бази;
- розрахунки обсягів вселення цінних видів ВЖР та проведення рибоводно-меліоративних робіт;
- розрахунки обсягів (лімітів) вилову туводних ВЖР та планові показники з вилову видів - вселенців;
- наявність чи відсутність видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України, та ендемічних видів;
- заходи з недопущення погіршення екологічного стану, а також запобіжні заходи з недопущення зменшення чисельності або знищення цінних та рідкісних видів туводних ВЖР;
- регламентація ведення любительського та спортивного рибальства, яка повинна включати виділення ділянок для любительського та спортивного рибальства на умовах загального та спеціального використання ВЖР та не суперечити чинним нормативно-правовим актам у галузі регулювання любительського та спортивного рибальства;

- для мідійно-устричних господарств - характеристика технології та технічних засобів для вирощування (носії, спеціалізація, установка).

- Карту-схему розташування СТРГ.

- Документи (засвідчені у встановленому законодавством порядку копії):

- свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності (для фізичної особи);

- статут, свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності (для юридичної особи);

- при розробці Режиму на водні об'єкти об'ємом більше 1 млн куб.м (водосховища) - ліцензію на право господарської діяльності, пов'язаної з промисловим виловом риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств.

При розробці Режиму на водні об'єкти, де вже здійснювалась рибогосподарська діяльність, відносини між користувачами, які традиційно (3 і більше років) здійснюють спеціальне використання ВЖР, та суб'єктом господарювання, що подає Режим на затвердження, урегульовуються шляхом згоди всіх користувачів щодо участі в створеному СТРГ або затвердження спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України Режимів на окремі ділянки водного об'єкта.

Науково-біологічне обґрунтування та проект Режиму на замовлення користувача розробляються рибогосподарською науково-дослідною установою, організацією відповідно до погодженої із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України програми дослідних робіт. Програма дослідних робіт повинна містити методику, за якою проводитимуть дослідження.

Режим погоджується територіальним органом рибоохорони, у зоні якого здійснюватимуть діяльність, та територіальним органом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України протягом місяця з дня його отримання. Якщо Режим не погоджується, то в місячний термін

він надсилається користувачу з мотивованим повідомленням та відправляється на доопрацювання.

У разі відмови в затвердженні Режиму спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства України в триденний термін надсилає користувачу мотивоване рішення та відправляє Режим на доопрацювання.

Затверджений Режим надається користувачу або його представнику за дорученням і документами, які засвідчують його особу, або надсилається поштою рекомендованим листом.

Користувач, якому видано Режим, має одноосібне право на спеціальне використання ВЖР у цьому рибогосподарському водному об'єкті. У разі неможливості виконання умов Режиму власними силами може на підставі договору залучати інші організації або установи.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства України в місячний термін розглядає надані зміни та доповнення до Режиму і приймає відповідне рішення щодо їх затвердження або відмови в затвердженні.

Якщо спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства України не затверджує зміни і доповнення до Режиму, то в триденний термін після прийняття рішення щодо відмови надсилає заявнику мотивоване повідомлення про відмову або направлення проекту змін та доповнень на доопрацювання.

Штучне розведення, вирощування, вселення ВЖР, проведення меліоративних робіт тощо виконуються користувачем згідно з Режимом та Інструкцією про порядок проведення робіт з відтворення водних живих ресурсів, затвердженою наказом Міністерства аграрної політики України від 08.06.2004 N 215 ([z1142-04](#)), зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 13.09.2004 за N 1142/9741. Звітність про обсяги вселення ВЖР у рибогосподарські водні об'єкти СТРГ подається користувачем територіальному органу рибоохорони до першого числа наступного місяця після закінчення робіт з відтворення,

про обсяги вилову ВЖР щокварталу до 5 числа місяця, наступного за звітним.

3. Тимчасове призупинення дії або скасування Режиму

Дію Режиму може бути тимчасово призупинено спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України у разі подання щодо:

- порушення користувачем вимог цієї Інструкції (Режиму, невиконання показників щодо вселення та вилучення ВЖР, їх охорони);
- погіршення стану запасів ВЖР у рибогосподарському водному об'єкті;
- несвоєчасного надання звітів щодо вселення та вилучення ВЖР до територіальних органів рибоохорони.

Тимчасове призупинення дії Режиму здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України, про що складається акт (два примірники) у довільній формі. Користувачу надається припис щодо необхідності усунення ним виявлених порушень з наступним обов'язковим повідомленням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань рибного господарства України про виконання припису.

Рішення стосовно поновлення дії Режиму приймається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України після виконання вимог припису.

У разі неодноразового (два рази і більше) невиконання приписів або неодноразового порушення користувачем вимог цієї Інструкції або Режиму, на підставі подання територіальних органів рибоохорони або територіальних органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства України скасовує Режим, про що видається розпорядчий документ.

Рішення про скасування приймається в місячний термін з моменту надходження подання, після чого повідомляється

користувач, територіальні органи рибоохорони та територіальні органи Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.

У разі неможливості виконувати вимоги Режиму користувач може звернутися до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань рибного господарства України з заявою про скасування Режиму.

Тема 11-12. Організація та здійснення моніторингу та обліку водних живих ресурсів науковими установами та спеціальноуповноваженими органами

1. Порядок видачі дозволів та талонів для здійснення дослідного лову
2. Порядок вилучення риби та інших водних живих ресурсів

1. Порядок видачі дозволів та талонів для здійснення дослідного лову

Для отримання дозволу на здійснення дослідного лову у рибогосподарських водних об'єктах користувач подає до органів рибоохорони в зоні діяльності користувача такі документи:

1. Заяву про видачу дозвільних документів для здійснення спеціального використання риби та інших водних живих ресурсів, погоджену Міністерством природи України або його уповноваженим територіальним органом (крім тієї, що пов'язана з проведенням дослідного лову, який здійснюється іхтіологічною службою органів рибоохорони).

Повідомлення Укрдержрибгоспу про виділення квоти.

3. У рибогосподарських водних об'єктах, де не встановлені ліміти, дослідний лов здійснюється без квотування за програмами наукових установ або іхтіологічних служб органів рибоохорони, затвердженими рішенням науково - промислової ради Укрдержрибгоспу.

4. Довідку користувача, що підтверджує наявність у користувача або співвиконавця відповідних до програми

дослідних робіт знярядь лову, рибоприймального пункту, рибальського судна.

Якщо користувач не може власними силами здійснити вилучення риби та інших водних живих ресурсів, то дозволяється вилучення риби та інших водних живих ресурсів силами співвиконавця (за договорами про спільне виконання програми дослідних робіт). Дозволяється (за погодженням з Укрдержрибгоспом) здійснення дослідних ловів за рахунок промислових квот користувачів-співвиконавців (з відповідним оформленням, звітністю та оплатою за використання риби та інших водних живих ресурсів) при обов'язковій присутності наукового працівника.

5. Копії свідоцтва про право плавання під Державним прапором України (або тимчасове свідоцтво) і копію свідоцтва про право власності на судно або договір оренди в разі здійснення промислу із судна, піднаглядного класифікаційному товариству.

6. Копії судових білетів устанвленого Мінагрополітики України зразка з відміткою про здійснений щорічний технічний огляд (а для орендованих суден і копію договору оренди) в разі здійснення промислу із судна, що не підлягає нагляду класифікаційного товариства.

7. Промисловий журнал та журнал обліку прийнятої риби та інших водних живих ресурсів пронумеровані, прошнуровані, скріплені підписами і печатками органу рибоохорони, користувача. При використанні РПП співвиконавця за договором, який передбачений пунктом 5.1.3 цієї Інструкції, у журнал обліку прийнятих риби та інших водних живих ресурсів ставиться печатка співвиконавця та органу рибоохорони.

8. Програму дослідних робіт, погоджену органами рибоохорони та затверджену рішенням Науково-промислової ради Укрдержрибгоспу, а в разі лову з метою акліматизації, переселення - дозвіл Мінприроди України.

Для отримання дозволу для здійснення дослідного лову у водних об'єктах, що перебувають у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, користувачі подають

документи, зазначені в пункті 5.1 цієї Інструкції, до Мінприроди України або його територіального уповноваженого органу, який їх розглядає та видає дозвіл або обґрунтовану відмову.

У разі подання документів з порушенням вимог пункту 5.1 цієї Інструкції орган рибоохорони повертає представлені документи без розгляду в триденний термін, повідомивши причину відмови.

На підставі дозволу, виданого органами рибоохорони або Мінприроди України, органи рибоохорони в триденний термін після отримання документів, зазначених у пункті 5.1 цієї Інструкції, реєструють користувачу талон та бирки для маркування знарядь лову в кількості і за номерами, зазначеними в дозволі.

Термін дії дозволу встановлюється відповідно до строків лову окремих видів риби та інших водних живих ресурсів, зазначених у програмі дослідних робіт, але не більше 12 місяців календарного року. Перед початком науково-дослідних робіт дозвіл, виданий органами Міністерства природи України, у триденний термін реєструється в органах рибоохорони. Наукові установи до початку робіт повідомляють засобами зв'язку органи рибоохорони про початок роботи.

У разі втрати дозволу, талонів, бирок користувач зобов'язаний в триденний термін письмово повідомити організацію, де їх було отримано чи зареєстровано. Орган рибоохорони в триденний термін після отримання письмового повідомлення розв'язує питання щодо заміни втрачених дозвільних документів та бирок.

Заяви користувачів про отримання дозволу та журнал реєстрації зберігаються протягом трьох років в органі рибоохорони або Мінприроди України та його територіальними підрозділами, якими видано дозвіл. Талони зберігаються у користувача впродовж того самого терміну.

Після закінчення терміну дії дозволу користувач зобов'язаний в двотижневий термін повернути їх за місцем видачі, пред'явити для перевірки промисловий журнал та журнал обліку прийнятої риби та інших водних живих ресурсів,

подати звіт про використання дозволу та звіт про результати роботи.

2. Порядок вилучення риби та інших водних живих ресурсів

Перед початком здійснення промислового, науково-промислового та інших ловів на території природно-заповідної установи її адміністрація визначає кожному користувачу район лову й інші особливості умови використання водних живих ресурсів та видає перепустки на територію природно-заповідного об'єкта. У разі здійснення спеціального використання водних живих ресурсів у межах всіх інших територій та об'єктів Природо - заповідний фонд визначення району лову та інших особливих умов використання водних живих ресурсів здійснює територіальний орган Міністерство природи України. У разі здійснення промислового, науково-промислового та інших ловів на територіях акваторій заказників визначення району лову й інших умов використання риби та інших водних живих ресурсів та видачу перепусток здійснює територіальний орган Державної служби заповідної справи.

Усі користувачі риби та інших водних живих ресурсів у межах природно-заповідного фонду у двотижневий термін після акінчення дії виданих дозволів направляють звіти щодо їх реалізації, копії актів проведення науково-дослідних, контрольних, меліоративних та інших ловів до Державної служби заповідної справи. Несвоєчасне направлення звітів є підставою для подальшої відмови у видачі дозволів на спеціальне використання риби та інших водних живих ресурсів у межах природно-заповідного фонду.

При проведенні промислового лову дозволяється вилучення риби та інших водних живих ресурсів з дотриманням ліцензійних умов, правил, режимів рибальства, що діють на рибогосподарському водному об'єкті, де здійснюється промисел, цієї Інструкції за наявності в рибалки, відповідального за лов у виробничому підрозділі користувача, талона, який реєструється органом рибоохорони, промислового журналу, биркованих знарядь лову, а в рибалок, які здійснюють лов у складі зазначеного підрозділу, - посвідчення рибалки, яке

видає користувач, за винятком екіпажів риболовних суден, піднаглядних кваліфікаційному товариству.

При проведенні дослідного лову дозволяється вилучення риби та інших водних живих ресурсів з дотриманням вимог програми дослідних робіт, цієї Інструкції, за наявності у відповідального за проведення дослідного лову дозволу талона, промислового журналу, а в рибалки, який здійснює лов у складі виробничого підрозділу користувача, у тому числі й за договорами про спільне проведення дослідних робіт, - посвідчення рибалки, яке видається користувачем або співвиконавцем, за винятком екіпажів риболовних суден, піднаглядних класифікаційному товариству.

Проведення промислового або дослідного лову без відповідального за його проведення (який визначається наказом користувача) забороняється.

Рибалка, відповідальний за вилучення риби та інших водних живих ресурсів у виробничому підрозділі користувача, та відповідальна особа за проведення дослідного лову зобов'язані:

1. Виконувати вимоги ліцензійних умов, правил, режимів рибальства, режимів територій та об'єктів природно-заповідного фонду, програм науково - дослідних робіт, цієї Інструкції.

2. Забезпечувати належне ведення промислового журналу, облік, зберігання, транспортування, а також здавання вилученої риби та інших водних живих ресурсів на свої приймальні пункти або приймальні пункти інших користувачів, з якими укладені договори на приймання риби та інших водних живих ресурсів.

У разі здійснення дослідного лову виробничим підрозділом іншого користувача в порядку, передбаченому пунктом цієї Інструкції, рибалкам, які здійснюють вилучення, дозволяється здавати улов риби та інших водних живих ресурсів для оприбуткування на свої приймальні пункти.

Улов риби та інших водних живих ресурсів оприбутковується на рибоприймальному судні або здається на рибоприймальний пункт чи рибопереробне судно та

оформляється квитанцією. Особа, яка приймає улов, зобов'язана зареєструвати квитанцію в журналі обліку прийнятої риби та інших водних живих ресурсів та видати перший примірник квитанції рибалці, який здав улов. Інструкції - копію квитанції особі, відповідальній за проведення дослідного лову.

Риба та інші водні живі ресурси, використані у відповідності до програми наукових робіт для лабораторних досліджень і не придатні внаслідок цього для подальшого їх використання, підлягають списанню відповідно до акта, підписаного відповідальним за проведення науково-дослідних робіт. Акт складає комісія у кількості трьох осіб, до складу якої входять представники науково-дослідної установи, користувачі (співвиконавці) та представники контрольних природоохоронних органів.

Користувачі зобов'язані подавати звіт про обсяги вилучення риби та інших водних живих ресурсів до органу, який зареєстрував талони, у встановлені строки, щомісяця до 5-го числа місяця, наступного за звітним, - органу рибоохорони, який зареєстрував відповідний талон або видав дозвіл для здійснення лову в межах виділеної квоти або без квотування, щоденно оперативну інформацію - органу рибоохорони, який зареєстрував талон та видав відповідний дозвіл, або до штабу путини за його наявності при здійсненні промислу риби та інших водних живих ресурсів у межах загального ліміту або в межах частини загального ліміту.

Користувачі, що здійснюють спеціальне використання риби та інших водних живих ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, крім того, до 5-го числа місяця, наступного за звітним, подають звіт відповідному органу Міністерству природи України.

Література:

1. Конституція (Основний Закон) України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. (Бібліотека офіційних видань).
2. Водний кодекс України : Закон України від 6 червня 1995 р. № 213/95-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189. (Бібліотека офіційних видань).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Парламентське вид-во, 2002. 164 с. (Бібліотека офіційних видань).
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341- III / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131. (Бібліотека офіційних видань).
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. (Бібліотека офіційних видань).
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Парламентське вид-во, 2002. 164 с. (Бібліотека офіційних видань).
7. Основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI / Верховна Рада України. *Урядовий кур'єр*. № 6. 9 лютого 2011 р.
8. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18 жовтня 2005 р. № 2982-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 1. Ст. 17. (Бібліотека офіційних видань).
9. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів : Закон України від 8 липня 2011 р. № 3677-VI / Верховна Рада України. *Юридичний вісник України* 20-26 серпня 2011. № 33.

10. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них : Закон України від 6 лютого 2003 р. № 486-IV / Верховна Рада України. *Урядовий кур'єр*. 2003. № 46. 12 березня. (Бібліотека офіційних видань).
11. Про аквакультуру : Закон України від 18 вересня 2012 р. № 5293-VI / Верховна Рада України. *Юридичний вісник України*. 2012. 27 жовтня – 2 листопада. № 43.
12. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546. (Бібліотека офіційних видань).
13. Про тваринний світ : Закон України від 13 грудня 2001 р. / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 14. Ст. 97. (Бібліотека офіційних видань).
14. Про виключну (морську) економічну зону України : Закон України від 16 травня 1995 р. № 162/95-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 21. Ст. 152. (Бібліотека офіційних видань).
15. Про якість та безпеку харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 р. (в редакції від 31 травня 2007) № 1104-V / Верховна Рада України. *Офіційний вісник України*. 2007. № 44. Ст. 1780. (Бібліотека офіційних видань).
16. Загальнодержавна програми розвитку рибного господарства, затверджена Законом України від 19 лютого 2004 р.
17. Положення про Державне агентство рибного господарства України, затверджене Указом Президента України від 16 квітня 2011 р. № 484.